

ต่อจากหน้า 27

ขวดยานัตถุ์ใช้หมดแล้วมีขนาดเล็กนำไปใช้ประโยชน์อื่นได้น้อยมาก ในหสนิยายพล นิกรกิมหงวนตอน “ผีหลอก” อาจารย์ทองเตรียมขวดยานัตถุ์เปล่า ๆ ไว้หลายใบสำหรับใส่น้ำมันพราย เอามาหลอกชายแก่สี่สหาย ส่วนผมจะเก็บขวดยานัตถุ์เปล่า พร้อมกับขวดเหล้า และขวดอื่น ๆ เพื่อเอาไปขายเจ๊กขายขวด แยกจะพายเรือส่งเสียงลั่นคลองว่า “มีขวดมาขาย ๆ” อย่างนี้ทั้งปีทั้งชาติ แม้แจะรับซื้อของเก่าอย่างอื่นเช่น หนังสือเก่า และเศษโลหะ แต่แก็ร้องแแค่ “มีขวดมาขาย ๆ” ตอนนั้นเจ๊กขายขวด (ทำไมไม่เรียกเจ๊กซื้อขวดก็ไม่ทราบ) รับซื้อขวดในราคาภิโลกัรณะ ๑ บาท เงินที่ได้ก็เอาไปซื้อขนมกินกัน

สมัยเมื่อสามสิบปีย้อนหลังมนุษย์โลกยังใช้ทรัพย์สินกรรมชราคืออย่างประหยัด ขวดที่เจ๊กซื้อไปส่วนใหญ่จะถูกแยกส่งกลับไปโรงงานเดิมเพื่อบรรจุขายต่อ ในยุคนั้นขวดแก้วหลายอย่างเช่น ขวดน้ำอัดลมทุกยี่ห้อ และขวดน้ำปลา บางเจ้าคนขายจะเรียกเก็บค่านัดจำขวด คือใช้หมดแล้วต้องเอาขวดมาแลกเงินคืนหรือมาเปลี่ยนขวดใหม่ไป

@@@

ถึงตอนนี้ผมขออนุญาตเล่าถึงประวัติคร่าว ๆ ของ หมอมี่และหมอชิตกันพอสังเขป โดยขอเริ่มที่หมอมี่ผู้อาวุโสกว่าก่อน หมอมี่นามจริงว่า นายบุญมี เกษมสุวรรณ ท่านผู้นี้เรียนรูเวชภัณฑ์ยาต่างประเทศจากนายแพทย์โทมัส เฮย์เวิร์ด เฮย์ ผู้เป็นอาจารย์แพทย์แผนใหม่คนแรกๆของโรงเรียนแพทยาลัยศิริราชพยาบาล

นายบุญมี เกษมสุวรรณ

เมื่อครั้งที่รัชกาลที่ ๕ ทรงจัดตั้งโอสถศาลาขึ้นในปี ๒๔๓๔ (ค.ศ.๑๙๙๑) หมอมี่ มีความรู้ทางด้านยา และสารเคมี ทางการแพทย์ จึงเข้ารับราชการเป็นผู้ปรุงยาในกองโอสถศาลา ซึ่งมีอยู่ ๒ แห่ง แห่งแรกรัฐบาลซื้อกิจการมาจากหมอมี่ชชันนารี จำหน่ายเฉพาะยาฝรั่งและ

แห่งที่สองจำหน่ายเฉพาะยาไทย พร้อมกับทำหน้าที่เป็นคลังยาของราชการอีกด้วย

กิจการโอสถศาลาดำเนินไปได้ด้วยดีจนสามารถขยายสาขาไปตามหัวเมืองต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว ด้วยการขยายให้แก่ราษฎรในราคาถูก จวบจนกระทั่งปี ๒๔๔๑ (ค.ศ. ๑๙๙๘) หมอมี่ได้ลาออกจากราชการ หันมาประกอบอาชีพส่วนตัวด้วยการจดทะเบียนจัดตั้ง “ห้างหุ้นส่วนจำกัดขายยาบุญมี” หรือ “ห้างขายยาบุญมี ดิสเพนซารี” ที่ถนนกรุงเกษม ตรงข้ามสถานีรถไฟหัวลำโพง เปิดร้านขายยา ตำราแพทย์ อุปกรณ์ทางการแพทย์ แล้วยังขายเครื่องทำน้ำโซดา, น้ำมันเนื้ด, น้ำมันหอม และสีทำน้ำหวานต่าง ๆ รวมถึงหนังสือเรียนและอุปกรณ์การเรียน เพราะที่ทำการค้าอยู่ใกล้โรงเรียนสายปัญญานันตนเอง

ต่อมาห้างได้ย้ายมาตั้งที่สามแยกคันประคู้ ทำการค้าจนเป็นที่รู้จักแพร่หลายชาวบ้านจึงนิยมเรียกสามแยกนี้ว่า “สามแยกหมอมี่” ซึ่งสามแยกนี้ปัจจุบันมีชื่ออย่างเป็นทางการว่า “แยกหมอมี่” (Mo Mi Intersection) แต่กาลเวลาผ่านไปชาวบ้านเปลี่ยนมานิยมเรียกสั้น ๆ ว่า “สามแยก” ปัจจุบันกลายเป็นห้าแยกจุดตัดของถนน ถนนเจริญกรุง, ถนนพระรามที่ ๔, ถนนทรงสวัสดิ์ และถนนมิตรพันธ์ ในใจกลางของย่านเยาวราชนั่นเอง อาคารที่ตั้งห้างหมอมี่ยังคงอยู่ถึงปัจจุบัน แต่ห้างหมอมี่มิได้เช่าอยู่แล้ว

หมอมี่ทำธุรกิจผลิตยาและปรุงยาแผนโบราณได้แก่ยานัตถุ์หมอมี่, ยาอุทัยหมอมี่, ยาตรีนิสิงเหมอมี่, ยาชาตุน้ำแดงหมอมี่, ยาไล่เดือน (ยาถ่ายพยาธิ), ยากวาดแสงหมึก (ยาแก้ร้อนใน) พร้อมกับนำเข้าสารเคมีทางการแพทย์และยารักษาโรคจากต่างประเทศ เช่นยาซิเน็ต (ยาคมแก้หวัดคัดจมูก), ยารีเบล (ยาหนองใน), เมกทริซ (ยาช่วยย่อย), นู๊กเล็กซ์ (ยาถ่ายที่ทำรูปร่างและรสชาติเหมือนช็อกโกแลต), ไลซอล ดิสอินแฟลคแต็นท์ (น้ำยาฆ่าเชื้อโรคหลังจากทำความสะอาดสำหรับพื้นผนังสิ่งก่อสร้างโดยเฉพาะโรงพยาบาล)

ปัจจุบันกิจการห้างหมอมี่ ดำเนินอยู่ภายใต้ชื่อ บริษัทหมอมี่จำกัด ตั้งอยู่ที่ถนนพระราม ๑ เขตปทุมวัน ผลิตภัณฑ์หมอมี่ที่ยังมีจำหน่ายถึงปัจจุบันก็คือ ยานัตถุ์หมอมี่, น้ำยาอุทัยหมอมี่ และยาตรีนิสิงเห โดยมีผลิตภัณฑ์รุ่นหลังตามมาก็คือยาปิดวิ เป็นยาใช้ทาภายนอกบรรเทาอาการปวดเมื่อยตามร่างกายและการระคายเคืองจากแมลงกัดต่อยครับ

@@@

บุคคลต่อมาคือ “หมอชิต” มีนามจริงว่า นายชิต นภาพัทธ์ เป็นคนพื้นเพบางพระ จังหวัดชลบุรี เข้ามาทำงานเป็นเสมียนอยู่ที่ห้างเด็กเฮงหยู (โอสถสภา) แล้วย้ายมาทำงานให้กับห้างขายยาเพ็ญภาค (ตราพญานาค)

นายชิต นภาพัทธ์

เมื่อแต่งงานมีครอบครัวแล้วก็ลาออกมาเปิดห้างขายยาของตนเอง ด้วยการเริ่มต้นเปิดร้านที่หน้าวัดมหรธพาราม ใต้ตรามังกรเป็นเครื่องหมายการค้า ต่อมาย้ายไปอยู่ที่เสาชิงช้า ก่อนที่จะมาเปิดร้านที่ปากคลองตลาดชาวบ้านรู้จักกันในนาม “ร้านขายยาตรามังกร”

ช่วงนี้เองที่หมอชิตได้ปรุงยานัตถุ์ได้สำเร็จ โดยอาศัยตำรายาของบรรพบุรุษ กิจการได้เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว จากร้านขายยาก็กลายเป็นห้างขายยาตรามังกร เมื่อกิจการก้าวหน้าจึงได้จัดตั้งโรงงานปรุงยาขึ้นที่บ้านถนนเพชรบุรี และปัจจุบันได้เปลี่ยนมาดำเนินในรูปแบบบริษัท ยานัตถุ์หมอชิตแทน

หมอชิตเป็นบุคคลที่ขยันขันแข็ง มีความคิดก้าวหน้าทางการค้า ตลอดจนทำงานได้ทำงานเพื่อสาธารณประโยชน์ไว้มากมาย ทั้งยังเป็นกรรมการพ่อค้าไทย และเมื่อทางพระราชทานตั้งศึให้กับพ่อค้าไทย หมอชิตได้รับแต่งตั้งเป็นชั้นเอกทางพานิชกรรม ท่านได้ถึงแก่กรรมในปี ๒๔๙๖ (ค.ศ. ๑๙๕๔) เมื่ออายุ ๕๘ ปี

@@@

ส่วนพื้นที่ที่เรียกว่าหมอชิตในปัจจุบันกล่าวกันว่าเป็นชื่อที่ถูกเรียกกันมาตั้งแต่สมัยปลายรัชกาลที่ ๖ มีข้อมูลสนับสนุนว่าชื่อสถานี่หมอชิตมาจากชื่อของหมอชิต นภาพัทธ์ อันเนื่องมาจากพื้นที่แห่งนี้แต่เดิมเป็นพื้นที่กร้างว่างเปล่า ต่อมามีการปรับพื้นที่นี้ทำตลาดนัดกันที่นี้จนกลายเป็นตลาดใหญ่โต สันนิษฐานว่าหมอชิตคือบุคคลคนแรกที่มาเปิดตลาดขายสินค้าหรือไม้ก็ไปเปิดร้านใหญ่โตจนเป็นจุดสังเกต ผู้คนที่พบเห็นจึงเรียกดตลาดหมอชิต ต่อมากลายเป็นสถานีขนส่งสายเหนือ ก่อนที่จะขยับขยายไปเป็นสถานีหมอชิตในปัจจุบัน บางข้อมูลก็อ้างว่า ที่ดินที่เป็นสถานีขนส่งหมอชิตเดิม เป็นของหมอชิตเอง โดยเคยเป็นตลาดขายผลไม้มาก่อนชาวสวนที่เอาผลไม้มาขายจึงเรียกชื่อว่าตลาดหมอชิตตามชื่อเจ้าของที่ดิน.....

เมื่อมาถึงจุด ๆ นี้ ผมขออนุญาตลงความเห็น ว่า ถ้าที่ดินผืนดังกล่าวเป็นของหมอชิต นภาพัทธ์จริง สามารถสันนิษฐานได้เลยว่าชื่อสถานี่หมอชิตมาจากหมอชิต นภาพัทธ์ แต่ถ้าที่ดินผืนดังกล่าวไม่ใช่ของท่าน ที่มาของชื่อสถานี่หมอชิต..จะยังคงเป็นปริศนาต่อไป... พบกันใหม่ฉบับหน้าครับ

โฆษณายานัตถุ์หมอชิต สมัยอยู่ปากคลองตลาด

ปฏิทินนัตถุ์หมอชิตปี ๒๕๐๒

ปฏิทินยานัตถุ์หมอชิตปี ๒๕๐๓